

Autori: Andra Vasilescu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana Hoinărescu, Liana Pop, Mihaela-Viorica Constantinescu, Ariadna Ștefănescu, Răzvan Săftoiu, Daniela Rovența-Frumușani, Carmen-Ioana Radu, Melania Roibu, Gabriela Stoica, Stanca Măda, Emilia Parpală, Oana Uță Bărbulescu, Anca Găță

DICȚIONAR DE PRAGMATICĂ ȘI DE ANALIZĂ A DISCURSULUI (DPAD)

ACCES LA CUVÂNT (engl. *turn-taking*)

Asumare a rolului de emițător* de către fiecare participant la interacțiunea* comunicativă.

În cadru instituțional, se realizează în virtutea unor scenarii subiacente, unanim cunoscute și admise de către participanți: emițătorul următor este desemnat explicit de către persoana cu statut ierarhic superior (judecător, profesor etc.) sau, pentru anumite genuri și forme discursive (ședințe, dezbateri, colocvii, talk show-uri etc.), de către un moderator.

În comunicarea curentă, emițătorul următor este fie desemnat de cel curent, fie se autoselectează.

• Modelul etnometodologic* (Sacks [1964-1972] 1992; Sacks/Schegloff/Jefferson 1974) propune un sistem de reguli ale accesului la cuvânt. Acestea sunt funcționale pentru că prezența în structura fiecărei intervenții a unor elemente face predictabilă încheierea acesteia și creează astfel posibilitatea de schimbare a emițătorului. Regulele se aplică în punctul* relevant pentru transferul rolului de emițător (engl. *transition relevance place – TRP*).

REGULA 1 se referă la transferul rolului de emițător (a) în condițiile selectării succesivului de către locutorul* curent, imediat după încheierea intervenției acestuia; (b) în absența alegerii succesivului de către locutorul curent, prin autoselectare, primul care intervine fiind ratificat ca emițător, sau (c) în absența selecției succesivului, dar și a autoselecției altui locutor, locutorul curent are dreptul la o nouă intervenție. Selectarea succesivului se realizează prin tehnici diverse, dar și prin mijloace directe: anumite tipuri de acte* de vorbire (în primul rând, întrebarea*, dar și solicitarea, oferta etc.), care includ, de obicei, termeni sau formule de adresare*. De asemenea, succesivul poate solicita locutorului precedent o nouă intervenție (folosind formule de control al audienței sau al înțelegerii), pentru a avea confirmarea exactității receptării sau pentru a solicita corectarea unor erori (adesea, evidente).

REGULA 2 prevede aplicarea recursivă a regulii 1, în variantele (a) sau (b), până la efectuarea transferului rolului de emițător.

Regulele accesului la cuvânt oferă o motivare internă a atitudinii cooperante a participanților la o conversație* și a considerării perechilor de adiacență* (engl. *adjacency pairs*) drept unități minimale ale organizării conversației. Aceste reguli permit predicția și interpretarea unor fenomene curente în cursul conversațiilor, cum ar fi întreruperile*, suprapunerile*, tăcerile*. (LIR)

ACORD (VERBAL)

Mișcare* conversațională asociată consensului; caracteristică a discursului* asociată, în general, cu armonia socială și conversațională și cu lipsa amenințării imaginii* publice (engl. *face*) a interlocutorului*. Acordul verbal există doar în cadrul unei structuri conversaționale, de tipul dialogului* și presupune existența unei situații în care un vorbitor* S susține o propoziție P, verbalizată de un interlocutor R. Atât pentru R, cât și pentru S, valoarea de adevăr a propoziției P este A. Alături de dezacord*, reprezintă unul dintre poliile comunicării* interpersonale, contribuind la structurarea acesteia. Diferența între acord și dezacord* constă în faptul că dezacordul este tipul structural marcat, pe când acordul este tipul nemarcat (Ionescu-Ruxăndoiu 2003a). În general, acordul verbal este asociat cu teoriile pragmatice ale politeții*.

• Mecanismul de funcționare a acordului verbal include, ca și în cazul dezacordului*, reflectarea unui act* de vorbire anterior și decodarea acestuia de către interlocutor, care adoptă aceeași poziție în cadrul interacțiunii* verbale. Acordul nu apare ca urmare a afirmării unei propoziții care conține doar informație factuală, ci este urmare a exprimării unei opinii. Interlocutorul care își manifestă acordul atribuie referențului aceeași evaluare ca și vorbitorul anterior.

● Acordul verbal poate fi DIRECT sau INDIRECT, TOTAL sau PARȚIAL, în cazul celui parțial existând posibilitatea de suprapunere cu dezacordul parțial.

Pearson (1985) a propus următoarea taxonomie a acordului verbal, în funcție de gradul de politețe: acord EGAL (*da*, construcții cu verbe care exprimă supoziția, de tipul *cred că da, așa cred și eu*, repetiția directă), acord SUPRAEVALUATOR (intensificatori de tipul *foarte*) și acord SUBEVALUATOR (uzul unor termeni moderați de tipul *drăguț* în raport cu *frumos*, nivelul scăzut al siguranței: *probabil că da*, redirectionarea unei evaluări pozitive de tipul: - *Rochia ta e foarte frumoasă. / - Mi-a cumpărat-o mama.*)

● Printre mărcile acordului verbal, se numără particule sau construcții precum: *da* (cu varianta *da, dar* în cazul manifestării acordului parțial), *sigur că da, probabil că da, bineînțeles, desigur, cu siguranță, posibil* etc.

● *Schimbările* verbale* trebuie să răspundă exigenței DUBLULUI ACORD al participanților la dialog, pentru a putea obține *completitudinea* interacțională*, în absența căreia (lipsa dublului acord) schimbul verbal este relansat până la obținerea consensului. (CIR)

Vezi și ACT DE VORBIRE, DEZACORD (VERBAL), DIALOG, DISCURS, IMAGINE PUBLICĂ A INDIVIDULUI (engl. *face*), INTERACȚIUNE, SCHIMB VERBAL.

ACORD PREALABIL (argumentare)

Sistem de norme, cunoștințe, valori pe care instanța de enunțare* și receptorii* le împărtășesc și pe care se fondează construcția retorică/argumentativă. Acordul prealabil presupune existența unui contact intelectual preliminar, a unor condiții psihologice și sociale, în absența cărora argumentarea ar fi lipsită de obiect și de efect (Perelman/Olbrechts-Tyteca 1958/2008; Amossy 2006/2012). Argumentarea sau noua retorică nu este logică pură, ci este integrată într-un context intelectual și sociocultural. Acordul prealabil fixează premisele discursive pe care se grefează tipurile de argumente*. După Breton (2003), acordul prealabil relevă tehnica argumentativă propriu-zisă, care constă în căutarea unui „punct de sprijin”, pornind de la o temă considerată a fi deja admisă de auditori, într-un context dat.

● În funcție de strategia de ancoraj discursiv, se pot diferenția clasele de argumente.

ARGUMENTELE DE AUTORITATE fac apel la o autoritate recunoscută, instituționalizată, se bazează pe încrederea, experiența (directă) a sursei.

ARGUMENTELE DE COMUNITATE se raportează la *doxa** și exploatează presuposițiile*/locurile* comune, valorile (morale) împărtășite, resursele intertextuale (formule tip, clișee, proverbe, citate cu circulație frecventă sau fixate în memoria colectivă).

ARGUMENTELE DE CADRAJ (între care reprezentativă este definiția*) fixează o descriere subiectivă a realității, prezentată drept una comun admisă, prin amplificarea unor trăsături, și trecerea în paranteză a altora: *Nu am fost niciodată un ateu. Prin ateu se înțelege un militant împotriva religiei* (IVLRA 2002). Mecanismele disociative se bazează tot pe definiție, reîncadrând conceptual obiectul dintr-un punct de vedere favorabil tezei prezentate: *Războiul înseamnă libertate* (pentru a susține utilitatea războiului). *Referendumul este o expresie a tiraniei* (pentru a discredita această formă de consultare populară, în esență, democratică).

ARGUMENTELE PRIN ANALOGIE presupun acordul prealabil asupra posibilității de generalizare, pornind de la cazuri particulare. Se bazează pe ideea unor reprezentări și afecte comune (de exemplu, metafora*: *Plagiatul este o maladie a vieții academice; Antisemitismul este un cancer; Partidul X este ciurma roșie.* (LH)

Vezi și ARGUMENT, PERSUASIUNE, RETORICĂ.

ACT DE AMENINȚARE A IMAGINII PUBLICE (engl. *face threatening act* – FTA)

În cadrul modelului politeții* propus de Brown și Levinson (1978, 1987), se consideră că actele* de vorbire (cereri, solicitări, critici, reproșuri, dar și sugestii sau sfaturi etc.) pot avea un efect negativ asupra imaginii* publice (engl. *face*) a participanților, afectând dorința acestora de autonomie, de păstrare intactă a teritoriului, sau dorința de a fi agreeat, de a fi parte dintr-un grup.

- Pentru a-și proteja imaginea, participanții la interacțiuni* încearcă să atenueze impactul unor acte de vorbire asupra imaginii publice a interlocutorilor*, ceea ce determină apelul la diverse strategii ale politeții. Brown și Levinson (1978, 1987) menționează trei variabile sociologice pentru calcularea gravității unui FTA: distanța socială, relația de putere dintre interactanți, efectul negativ posibil al actului de vorbire față de nevoia de menținere intactă a imaginii publice a interactanților. În funcție de rezultatul acestui calcul, sunt selectate diverse mijloace strategice de atenuare a forței ilocuționare: exprimarea indirectă convențională a intenției (de exemplu, în cazul solicitărilor, înlocuirea enunțurilor cu imperativul – *Dați-mi revista din spatele dvs.!* – prin enunțuri interogative, în care să apară, eventual, și verbe modale: *Ați putea să-mi dați revista din spatele dvs.?*), folosirea litotei (*Vă pot reține 2 minute?*), introducerea unor formule parantetice cu rolul de a diminua impactul amenințător al actului (*te rog, dacă vrei*) etc.

- Actele amenințătoare pot afecta atât dorința de apropiere (engl. *positive face*), cât și dorința de a menține distanțele (engl. *negative face*), atât ale locutorului*, cât și ale interlocutorului. De exemplu, în cazul unui reproș sau al unei critici, este afectat eul pozitiv al interlocutorului, în timp ce o solicitare amenință eul negativ al interlocutorului. O promisiune amenință eul negativ al locutorului, în timp ce scuza îi amenință eul pozitiv. Locutorii conștientizează însă faptul că realizarea unor acte la care se angajează sau pe care le performează poate aduce beneficii imaginii publice după realizarea efectivă a acțiunii (dacă o persoană își îndeplinește promisiunea, imaginea sa poate fi valorizată, deși teritoriul său a fost amenințat). (MC)

Vezi și ACT DE VORBIRE, ACT DE FLATARE A IMAGINII PUBLICE (engl. *face flattering act*), IMAGINE PUBLICĂ A INDIVIDULUI (engl. *face*), (IM)POLITEȚE.

ACT DE FLATARE A IMAGINII PUBLICE (engl. *face flattering act* – FFA)

Considerând că nu toate actele* de vorbire au un potențial amenințător pentru imaginea* publică individuală (engl. *face*) a participanților la o interacțiune*, Kerbrat-Orecchioni (1996, 1997a, 2004c) propune ca acte de tipul complimentului, laudei, mulțumirii, urării etc. să fie considerate acte prin care poate fi pusă în evidență (în mod pozitiv) imaginea publică a unei persoane: acte de flatare a imaginii publice a interlocutorului* (engl. *face flattering acts*), acte anti-amenințătoare pentru imaginea publică individuală a participanților la o interacțiune.

- Prin considerarea potențialului valorizant/anti-amenințător al unor acte de vorbire, se echilibrează modelul de analiză a politeții* propus de Brown și Levinson (1978, 1987), în care actele* cu potențial amenințător (engl. *face threatening acts*) ocupă un loc central. Actele de amenințare sunt evitate și atenuate prin strategii ale politeții negative, în timp ce actele de flatare se regăsesc printre actualizările strategiilor politeții pozitive. Dacă actele de amenințare sunt atenuate, cu ajutorul litotei, de exemplu, în cazul actelor anti-amenințătoare, poate apărea hiperbola* (de exemplu, în cazul mulțumirilor: *mii de mulțumiri*) (Kerbrat-Orecchioni 2002c).

- Au mai fost propuse și alte formule pentru a desemna activitatea de sprijinire și valorizare a imaginii celuilalt prin intermediul actelor de vorbire: *face enhancing acts* (Sifianou 1995; Terkourafi 2005; Taavitsainen/Jucker 2008), *face supporting acts* (Sifianou 1995), *face boosting acts* (Bayraktaroglu 1991) etc. Aceste acte cu efecte perlocuționare* pozitive pot fi considerate și acte prin care se creează o anumită imagine publică (engl. *face constituting acts* – Terkourafi 2008; Bax 2011), nu numai pentru interlocutor, ci și pentru locutor*. (MC)

Vezi și ACT DE VORBIRE, ACT DE AMENINȚARE A IMAGINII PUBLICE (engl. *face threatening act*), IMAGINE PUBLICĂ A INDIVIDULUI (engl. *face*), (IM)POLITEȚE.

ACT DE VORBIRE/ACT VERBAL/ACT DE LIMBAJ

Acțiune comunicativă performată de un vorbitor prin rostirea unui enunț* într-un context* particular. Prin extensie, termenul se folosește și pentru acțiunile comunicative performate de autori în texte scrise, care nu fac decât să stocheze în alt mediu comunicarea orală, anterioară comunicării scrise. Actul de vorbire (engl. *speech act*) poate fi considerat unitatea minimală a comunicării*.

- Concept central în pragmatică*, fundamentează diverse teorii ale comunicării. A fost teoretizat de Austin (1962), dar ideea acțiunii sociale prin limbaj apare, pentru prima dată, în secolul al XIX-lea, la Ch. S. Peirce (vezi Mulligan 1987), iar termenul ca atare a fost folosit de Bühler (1933). De asemenea, a fost anticipat de semioticieni și filozofi ai limbajului, care au făcut distincția tip/ocurență (engl. *type/token* – Peirce 1906), au surprins relația dintre limbă și utilizatori (teoria semiotică a lui Morris (1938)), ori au definit limba ca o sumă de jocuri de limbaj (engl. *language games* – Wittgenstein 1953/2009), în care vorbitorii folosesc cuvintele respectând anumite reguli cu scopul de a acționa în cadrul societății și de a-și atinge anumite scopuri (comunicative și acționale). Teoria a fost rafinată ulterior de Searle (1969, 1975c), Grice (1975), Bach/Harnish (1979), Searle/Vanderveken (1985) etc.

- Teoria actelor de vorbire are la bază două idei: (i) sensul unui enunț (engl. *sense*) este diferit de semnificația enunțului în comunicare (engl. *meaning in use*) și (ii) vorbitorii folosesc cuvintele nu doar pentru a transmite semnificații, a face constatări sau a descrie stări de fapt din lumea reală – adevărate sau false –, ci și pentru a acționa asupra interlocutorilor* ori pentru a-i influența. Din această perspectivă, pragmaticienii își propun să explice modul în care oamenii acționează prin cuvinte, deoarece „a spune ceva înseamnă a face ceva” (*How to do things with words* este titlul cărții lui Austin din 1962) sau, altfel spus, „rostind enunțuri/cuvinte acționăm în cadrul societății”.

- Punctul de pornire al teoriei actelor de vorbire a fost distincția dintre enunțurile constatative* (folosite pentru a face constatări adevărate/false privind lumea reală: *Mașina este roșie*) și enunțurile performative* (folosite pentru a performa acte de vorbire, a face acțiuni prin cuvinte: *Vă declar soț și soție*) (Austin 1962). Autorul a abandonat însă această distincție inițială, demonstrând că orice constatare este, de fapt, subordonată unui act performativ de asertare (*Asertez/afirm că mașina este roșie*). Unele enunțuri performative conțin un verb performativ (de pildă, *jur*, în *Jur că voi pedepsi vinovații*) și au fost numite performative explicite; altele nu conțin un astfel de verb (*ØVoi pedepsi vinovații*) și au fost numite performative implicite. Austin conchide că orice enunț (engl. *utterance*) are o componentă descriptivă (corespunzătoare conținutului* propozițional) și una performativă (rostind un enunț, vorbitorul face o acțiune, afectează starea de fapt din lumea reală).

- Austin (1962) descrie actul de vorbire ca o structură compozită, alcătuită din trei (sub)tipuri de acte: actul locuționar* (actul de a vorbi, de a rosti un enunț), actul ilocuționar* (actul de a face o acțiune prin rostirea enunțului) și actul perlocuționar* (actul de a influența ascultătorul prin intermediul enunțului rostit). Actul locuționar constă în rostirea unui enunț cu sens și referință, adevărat sub aspectul valorii de adevăr, corect gramatical și contextualizat în mod adecvat. Componenta centrală a actului de vorbire este actul ilocuționar, termenul fiind folosit deseori în locul celui de act de vorbire. Actul ilocuționar reprezintă tipul de acțiune performată de vorbitor, conform intenției sale de comunicare (a face o aserțiune, a ruga, a promite, a felicita, a declara o ședință închisă etc.). Actele ilocuționare pot fi reușite/performate cu succes* sau nereușite/performate fără succes. Actul perlocuționar este o consecință a performării actului ilocuționar și constă în efectul (intenționat sau neintenționat, în mare parte incontrollabil de către vorbitor) pe care acesta îl are asupra unui anumit interlocutor: a lăsa indiferent, a enerva, a înduoșa, a speria, a convinge, a păcăli etc. sau combinații de două sau mai multe efecte. Actele perlocuționare sunt eficiente/ineficiente în diferite grade. Austin face distincția între efectele produse grație particularităților inerente ale actului ilocuționar (de exemplu, un ordin impune interlocutorului o obligație) și efectele generate la nivel perlocuționar asupra unui anumit vorbitor, care reacționează în mod individual (nesupunere, nemulțumire, enervare, suspiciune etc.).

Searle (1969, 1975c) formalizează structura actelor de vorbire în formula $A = F(p)$, unde A reprezintă actul de vorbire, F este forța* ilocuționară, iar p conținutul* propozițional. Deci actul de vorbire reprezintă asocierea dintre un conținut propozițional și o forță ilocuționară.

Forța ilocuționară este marcată prin indicatori* ai forței ilocuționare (Searle 1969, Searle/Vanderveken 1985): elemente lingvistice din structura actului de vorbire prin care se marchează forța ilocuționară a unui enunț: verbe performative*, negație, verbe modale, moduri și timpuri verbale, topica, elemente prozodice* etc.

Alston (1994) consideră că structura locuționară a actului de vorbire are un potențial ilocuționar, în sensul că deschide posibilitatea asocierii cu anumite acte ilocuționare/acte de vorbire. Altfel spus, potențialul ilocuționar este înscris în structura actului locuționar și asociat convențional cu aceasta.

- O problemă dezbătută a fost natura actului de vorbire. În concepția lui Austin (1962), actul de vorbire are caracter convențional, autorul accentuând componenta interpersonală a procesului de

comunicare: intenția comunicativă a vorbitorului este recunoscută de interlocutor în baza unor convenții ale uzului. Astfel, este nevoie ca interlocutorul să recunoască forța ilocuționară și conținutul enunțului rostit, actul ilocuționar să producă efectul intenționat de vorbitor (de exemplu, un ordin generează o obligație care trebuie dusă la îndeplinire de către interlocutor), iar uneori este nevoie de cooperarea interlocutorului, care trebuie să ratifice (engl. *uptake*), printr-un comportament specific, actul ilocuționar performat de vorbitor (de exemplu, „a pune pariu” presupune existența unui coparticipant, care să accepte pariul). Stipulând trei condiții de succes/reușită a(l) actelor de vorbire, Austin este de părere că respectarea/nerespectarea acestora determină succesul/insuccesul în performarea actului de vorbire.

Strawson (1964) a susținut natura comunicativă a actelor de vorbire, în sensul că recunoașterea de către interlocutor a forței ilocuționare nu se bazează pe caracterul convențional al actului de vorbire, ci pe deducțiile pragmatice/inferențele* pe care le face acesta. Ideea de proces inferențial în înțelegerea contextuală a actelor de vorbire își are originea în lucrările lui Grice (1957), care a făcut distincția între semnificația naturală și semnificația* non-naturală, insistând asupra ideii că producerea și interpretarea actelor de vorbire presupune cooperarea* dintre vorbitor și interlocutor: vorbitorul semnaleză intenția sa comunicativă (oferind indicii de contextualizare), iar interlocutorul face deducții pragmatice pentru a o înțelege adecvat.

Searle (1969) propune o perspectivă psiho-fizică asupra actului de vorbire, potrivit căreia acțiunea lingvistică este considerată un act mental al vorbitorului, limba o extensie naturală a capacităților biologice ale individului, iar semnificația lingvistică o extensie a intenționalității prelingvistice, de natură biologică (precum foamea, instinctele sexuale etc.). Altfel spus, prin limbă, vorbitorii comunică stări de intenție. În acest cadru teoretic general, autorul a introdus ideea unor reguli* ale uzului, numite reguli constitutive, corespunzătoare condițiilor de reușită/de succes din teoria lui Austin. A performa cu succes/reușit un act de vorbire presupune a respecta regulile constitutive ale aceluia tip de act de vorbire, care sunt inerente forței ilocuționare.

Pentru Grice (1975), Bach/Harnish (1979), actul de vorbire este expresia tentativei vorbitorului de a comunica o atitudine; deci autorii mută accentul dinspre actul de vorbire în sine spre semnificația intenționată de vorbitor (engl. *speaker's meaning*): intenția vorbitorului este de natură reflexivă, în sensul că referința intenției este chiar respectiva intenție. Centrul de interes îl reprezintă mecanismele în baza cărora interlocutorul deduce semnificația intenționată de vorbitor. Bach/Harnish (1979) propun așa-numita „schemă a actelor de vorbire”, prezentând etapele inferențiale parcurse de interlocutor pentru a deduce forța ilocuționară (a actelor de vorbire indirecte*).

Odată cu extinderea cercetărilor de pragmatică spre domeniul analizei conversației* și al analizei discursului*, centrul de interes s-a mutat spre studierea concatenării actelor de vorbire și a dinamicii acestora în interacțiune. Ca elemente din structura dialogului*, parte a jocului dialogal acțiune-reație, actele de vorbire au fost analizate sub aspectul rolului lor de inițiere, respectiv a rolului lor reactiv în procesul negocierii* conversaționale; în cadrul modelului etnometodologic* s-au studiat constituirea perechilor de adiacență* și regulile accesului* la cuvânt (trecherile de la un locutor la altul, întreruperi, suprapuneri etc.).

● În centrul preocupărilor de pragmatică s-a aflat taxonomia actelor de vorbire. Prima clasificare a fost propusă de Austin (1962), care, într-o formă sau alta, se regăsește în toate clasificările ulterioare; cea mai influentă clasificare este cea propusă de Searle (1969, 1975c) și formalizată în Searle/Vanderveken (1985). Diferențele dintre taxonomii pornesc de la criteriile cu care au operat autorii: criterii semantice, pragmatice, formale sau mixte.

(1) Austin (1962) a propus o clasificare intuitivă, pornind de la o listă a verbelor performative din engleză, și a distins între acte VERDICTIVE* (engl. *verdictives*): a descrie, a declara vinovat etc.; EXERCITIVE* (engl. *exercitives*): a comanda, a sfătui, a solicita etc.; COMISIVE* (engl. *commissives*): a promite, a garanta etc.; EXPOZITIVE* (engl. *expositives*): a fi de acord, a nega, a ilustra etc.; COMPORTAMENTALE* (engl. *behabitives*): a-și cere scuze, a felicita. Lui Austin i s-a reproșat că, în fapt, a clasificat verbele performative, nu actele de vorbire.

(2) Searle (1969, 1975c), Searle/Vanderveken (1985) au propus o clasificare bazată pe reguli ale uzului (*i.e.* pragmatice) și au operat cu patru criterii principale: scopul ilocuționar* (engl. *illocutionary point*), direcția de ajustare* între cuvinte și lumea reală (engl. *direction of fit*), condiția de sinceritate*/starea psihologică exprimată de vorbitor (a crede, a intenționa, a dori etc.) și condiția pregătitoare (preliminară performării actului de vorbire). Au rezultat astfel cinci clase principale de acte de vorbire cu mai multe

subtipuri, acestea din urmă diferențiate în funcție de particularitățile forței ilocuționare: (i) actele REPREZENTATIVE*/ASERTIVE (engl. *representatives*), incluzând subtipuri precum afirmația, negația, informarea, raportarea, notificarea, obiecția, predicția, sugestia, insistența, mărturia/mărturisirea, acuzația, blamarea etc.; (ii) actele DIRECTIVE* (engl. *directives*), incluzând subtipuri ca rugămintea, cererea, solicitarea, ordinul, comanda, insistența, avertismentul, sfatul, recomandarea, implorarea, întrebarea etc.; (iii) actele COMISIVE* (engl. *commissives*), cu subtipuri ca promisiunea, amenințarea, oferta, refuzul, pariul etc.; (iv) actele EXPRESIVE* (engl. *expressives*), cu diverse subtipuri, de pildă, mulțumiri, scuze, felicitări, regretul, plângerea, tânguirea, lauda, complimentul, urarea, salutul etc.; (v) actele DECLARATIVE*/DECLARAȚII (engl. *declarations*) cu subtipuri precum consfințirea căsătoriei, declarația de independență, declararea unui război, botezul, concedierea, demisia, numirea într-o funcție, binecuvântarea, blestemul etc. Diferențele dintre subclasele de acte de vorbire subsumate aceleiași clase au fost formulate în baza unor criterii suplimentare: condiția conținutului propozițional, intensitatea prezentării scopului ilocuționar, modalitatea de realizare a scopului ilocuționar.

(3) Vendler (1972) și Fraser (1974) au avut în vedere particularitățile formale ale complementelor propoziționale cerute de verbele de atitudine propozițională corespunzătoare verbelor performative (*Crede că.../A spus să.../A aflat cine...* etc.), cum ar fi elementul introductiv al subordonatei (complementizator/relativ), comportamentul în raport cu pasivizarea sau subordonarea față de anumite structuri sintactico-semantice (*Mi-ar plăcea să...*). Noutatea acestei viziuni constă în faptul că stabilește o serie de corelații între forța ilocuționară și particularitățile lexico-gramaticale ale componentei locuționare într-o manieră care, ulterior, va alimenta cercetările de interfață între pragmatică și sintaxă, respectiv semantică. Pe baza acestor corelații, Vendler (1972) distinge în interiorul exercitivelor două subclase, INTEROGATIVELE (engl. *interrogatives*) și EXERCITIVELE PROPRIU-ZISE, iar în interiorul verdictivelor, VERDICTIVE PROPRIU-ZISE și VERDICTIVE OPERATIVE, cu caracter instituționalizat (engl. *operatives*).

(4) Bach/Harnish (1979) au propus o clasificare inspirată de teoria griceeană a intenției comunicative a vorbitorului. Autorii disting între acte de vorbire CONVENȚIONALE și acte de vorbire COMUNICATIVE. În cazul actelor de vorbire convenționale, reușita este asigurată de satisfacerea și recunoașterea convențiilor specifice unor instituții, fiind incluse aici (i) acte efective (engl. *effectives*) ca botezul, deschiderea unei conferințe etc. și (ii) acte verdictive, ca descalificarea într-o competiție, anunțarea unei sentințe în instanță etc. Pentru actele ilocuționare comunicative, reușita este asigurată de recunoașterea de către interlocutor a intenției comunicative a vorbitorului, numită efect ilocuționar; aparțin acestei clase (i) actele constatative (engl. *constatives*), (ii) comisive (*commissives*), (iii) directive (engl. *directives*) și (iv) actele de certificare (engl. *acknowledgements*).

(5) Wierzbicka (1987) a propus clasificări intuitive, bazate pe un metavocabular semantic al actelor de vorbire, parte a universalilor semantice. Dicționarul semantic astfel realizat include 228 de verbe care denumesc acte de vorbire (engl. *speech act verbs*). De exemplu, *a aserta* este definit astfel: descriere (spun p); condiție pregătitoare/preliminară (îmi imaginez că unii oameni ar spune că acest lucru nu e adevărat); intenție ilocuționară (presupun că oamenii ar trebui să se gândească la faptul că acest lucru este adevărat); condiție de sinceritate (spun acest lucru pentru că vreau să spun ceea ce cred că este adevărat).

(6) Sadock (1994) a operat cu criterii mixte, corelând cele trei tipuri fundamentale de enunțuri (asertiv/declarativ, imperativ și interogativ) cu trei dimensiuni cognitive (dimensiunea reprezentatională, dimensiunea afectivă și dimensiunea acțională).

(7) Integrând criterii pragmatice cu criterii formale, Allan (1994) a realizat o clasificare cu patru categorii: (i) ASERȚIUNI (engl. *statements*); (ii) ACTE DE INVITAȚIE (engl. *invitationals*), care grupează directivele și comisivele din taxonomia lui Searle; (iii) AUTORITATIVE (engl. *authoritatives*), dependente de un cadru instituțional; (iv) EXPRESIVE (engl. *expressives*).

Tabelul de mai jos (după Allan 1997) sintetizează 5 dintre principalele clasificări ale actelor de vorbire, evidențind, pe de o parte, partițiile diferite, iar pe de altă parte, variația de terminologie.

AUSTIN (1962)	SEARLE (1969)	VENDLER (1972)	BACH/HARNISH (1979)	ALLAN (1994)
expozitive	asertive	expozitive	asertive	asertiuni
comisive	comisive	comisive	comisive	invitaționale
comportamentale	expresive	comportamentale	confirmări	expresive